

TOOPHPHIYAA MALAATA DOONAA

Luxissiyagaa Kaaletaa

5ta Kifliiyaa

Giraaphhiiki Dizaayinnari

» Siisaayi Taagassa

Toophphiya Federaale Dimokiraase Ripabilike Kawotettaa luxetta Moconaa

Kesuwaa

Huuphe yohuwaa

Sinttaa

Geluwa	i
Shemppuwaa issuwa	
So asaa(10 u kifile wodiya).....	1
Shemppuwaa naa”aa	
Geeshshatetta Naaguwa(10u kifile wodiya).....	5
Shemppuwaa heezza	
Nu Heeraa(10 u kifile wodiya).....	8
Shemppuwaa oydda	
Tirafikkiya Seeraa(12u kifile wodiya).....	11
Shemppuwaa Ichashshaa	
Woraa Do’ata(9 un kifile wodiya).....	15
Shemppuwaa Usuppuna	
Wogaa(8un kifile wodiya).....	18
Shemppuwaa Lappuna	
Qohiya meezeta(12u kifile wodiya).....	21
Shemppuwaa Hosppuna	
Wogaa Kaassata(8un kifile wodiya).....	24
Shemppuwaa Uddufuna	
Hayisiya(9un kifile wodiya).....	27
Shemppuwaa Tamma	
Diraama(9un kifile wodiya).....	30

Geluwa

Ha luxissiyaga kaaleta maxaafay giigidoy Ichashshantta kifiliya Toophphiya Malaata doonaa luxissiyoo maxaafa maadana mala qoppetidi giigiis. Ha kaaletay dumma dumma oosota, hiillata, ogetun shiishshidi luxetta oosuwa giddon baaso oottiya allaaletta oyqqidaga gidiyo gishshawu luxiyageeta luxettan muruta oottiyoge gaytotetta aahuwan medhdhidiluxanchchatu doona dichchawu xoqqu ggida imota gidiyoge qoppettiis. Kaaletay luxanchchatuyo qonccida hanotan luxana mala maaddiyoga gidishin luxissiyageeti ha maxaafaa hayttay siyanawu ixrido luxanchchata luxissiyoo wode oottanawu koshshiyakonne maalaatanawu luxetta luxissiyoo buussay injjettana mala maaddees. Luxissiyaga kaaletay luxiyoo maxaafan 10u sheemppota baaso oottidi giigiis. Shemppuwa doommattan shemppuwappe naagetiya ayfebati, luxetta gomppayne luxettaa shiishshiyo hiillay qoncciyaa be'ettiis. Luxissiyageetikka haga akeekidi luxettaa shiishshiyo hiillaa gomppaara maayetiya hanotaninne luxettaa shiishshuwa hanotadan darissidi muruta ayfissanawu ha kaaletay maaddees. Issi issi shemppuwan luxettaa gomppay luxissiyage eesuwaara akeekanna mala shiiqido gishshawu kifile oosota bessiyadan halchchanawu sireennaadan maaddees. Luxissiyaga kaaletay, luxissiyageeti issi shemppuwa luxissidishin, hegadankka luxissidi wurssi simiyo wode luxanchchata waatidi yiggana bessiyakonne yiggattaa hiillata malaatees. Hagekka luxanchchati luxettan ay keena akeekidakko yiggi_xeelluwan de'iya hanota akeekanawu danddayissees. Hegadankka luxissiyagee waatidi zaari_barssuwa immanawko gina bessees. Gidikkkokka luxissiyaga ha na nexibeta minttiddi xeelliyoganinne luxissiyoo maxaafara ustissidi luxetta luxisso buusan ayfamaa oottanawu minnanawu bessees. Luxettaa murutatettay hara sinttan toophphiya malaata doonaa dichcha minttattanawunne aasanawu, oorattaa qofata pulttissanawunne minttanawu nu gishsha beeraa kaa'anawu bessees.

Shemppuwaa Issuwaa

So Asaa

Ha shemppuwa Naggetiya Ayypeti

Luxiyageeti ha luxettappe guyan

- » So Asaa gidдон diya dabootetta shakiddi koncisosona
- » Yaranne qonccisiya qala shiishshidi oddosona
- » So Asaa yarattuppene dabbotura ohattida wana malattata yoottoosona
- » Shiishshidi philigiyan hasayosona

So Asaa yara

- ◆ Ha shemppuwaappe naagetuya wursseta ayfe
- ◆ Luxanchchati ha luxettappe simmin;
- ◆ So asaa yaratu aybatetta shaakkidi siimman qonccissoosona
- ◆ So asaa gidдон de'iya dabbotetta shaakkidi siimman yoottoosona
- ◆ Dabbotetta qonccisiya qaalata shiishshidi yoottoosona
- ◆ So asaa yaraturanne dabbotettara de'iya gaytotetta ayfe malaatata maaduwa birishshoosona
- ◆ Ciimman nabbabidi akeekoosona
- ◆ So asaa yaratu oosuwa qommota qonccisiya qofa qashota medhdhoosona
- ◆ Paca qofa qashota kunttidi xaafosona, bantta qofa qashota medhdhoosona

Gomppa

- ◆ Dabbotettara oyqqettida ayfe malaatata
- ◆ So asaa yaratu aybatetta
- ◆ So asaa yarataanne oosuwaa qommota
- ◆ So asaa qonccisiya sunttatanne dabbotta qonccissota
- ◆ So asaa yaratu zuussaa qonccissuwaa
- ◆ Dabbotetta qonccisiya malaatata
- ◆ So asaa hanota qonccisiya qofa qashota

Immetida Wodiya 10

Luxettaa shiishshuwaa

- ◆ Luxissiyagee/ara/, luxetta doommanaappe kase pashkkissana mala denddo oysha shiishshidi oyichchite. Ayfe malaatatakka eriissite.
- ◆ Luxiyageetu maxaafaa shemppuwa gidduwan luxetta macaaran shiiqida oosota, xeellidi nabbabuwana bessiy misiliya qonccissotanne tobbiyayo shiiqida oyshata luxanchchatussi kifile gidдон bessiyadan oottana mala oottite. Luxanchchatu maxaafan ha shemppuwa gidдон so asaa yaratanne dabbotta akeekissiya nibaabiya shiishshidi nabbabiyogana luxanchchati wudidinne akeekan kaalliyakko bessite.

Luxanchchati citan gididi nibaabiya kayan kayan nabbabana mala oottite.nibaabiyaa ay keena akeekidakko eranawu banttaba so asaa oyichchoonaa.Nibaabiya baaso oottidi luxetta macaaran shiiqida meezeta kaaletaadan kifile gidдон buzonne citan oottiissite.Luxanchchati meezeta oottidi simmiyo wode beeriya immite.

Palamayo kaya medhdhiyo nabbabuwaara oyqquet-tida oyshata oyshchite. So asaanne dabbotetta bessiya dumma dumma misileta woykko molidobata be'anawunne shiishshidi qonccissana mala oottite. Luxanchchati kayan kayan bantta so asaa yarataba qonccissana oottite. Luxanchchati qonccissido leemisuwadaan maaddetidi issi qofa dumma dumma ogiyan birshshanadan luxanchchatussi shiishshidi qonccissite. Luxanchchati oysha oyshchana mala minttettite. Luxissishin oosuwan pe'ida ayfe malaatatan mise qaalata saaleeda bolli xaafi shiishshidi bessiyan xaxi-waaxo zaaretuwaa oottite.

Akeekissuwaa

Luxissiyaago/ree; Ha kifilee wodiyan ayba qofa-takka haasayana mala shiishshidi go''etite

Ayfe malaatata

A. Dabbotetta; So asaa, aawaa michchiyo, aawaa

ishaa, aawaa aawa, bollottiyo, bollowaa, na'a machchiyo, Nuuchchaa(ishayyo ishaa machchiyowoykko azina ishaa) Meenatiyo(azina michchiyo) aawaa machchiyo, aayye azina dichchido na'aa ishaa na'a, michche na'a, aawa isha na'a, aaye michche na'a, balkkuwaa

B. Osuwaa; Kushe hiillaa oosuwa, oosanchchata, so ooso xalla oottiya keettaayyiyo, kawo ooso wodiya wurssidaga ---h.h.m.

Qonccissuwaa/Birshshettaa/

So Asaa; So asay deretettaassi baaso. So asay azinayne machchiya maaddettiyan, zariya medhiyan, na'ata lo''o eeshshan harumidi dichchiyan issippetetta medhdhiyanne seeray de'iyaa eqota. Aaway woykko aayyiya woykko naa''aykka issippe so asaappe bollara ayssiyageeta gidishin naati bessiya maadduwanne kaafiya immoosona. Naati qassi yelidaageeta bonchchanawunne kiitetanawu bessosona.

Dabbota qonccissiya qaalata	Qonccissuwaa
Aawaa aawaa(macca/attuma)	Aayye/aawa/aawanne aayyiyo
Abuwa(macca/attuma)	Aayyionne aawaa yelidageeta
Aawaa/Aayyiyo	Yelidaageeta
Aawaa michchiyo/Aayye michchiyo	Aayye woykko aawaa michchiyo
Aawaa ishaa	Aayya woykko aawaa ishaa
Bollowaa	Na'e woykko michche azina woykko machchee ishaa.
Na'a machchiyo	Goonchi beet mi'n ama
Bollottiyo	Attuma na'aa machchiyo
Machche woykko azina aayyiyo woykko aawaa	Abaayyina abbaayyi meentichche, mi'n anni abbaayyo
Nuuchchaa	Ishayyo ishaa machchiyo woykko azina ishaa
Meenatiyo	Aayenne aawaassi macca woykko atuma na'aa
Na'aa	Issoy hara asaa na'aawu kiritinna denttiko kirisstina aawaa giidees
Kirisstina naa'a	Azinay hara machcheeppe yelido na'awu naa''antto aayyeddan xeeliyoro
Aawaa machchiyo	Azinay hara machcheeppe yelido na'awu naa''antto aawadan xeelliyogaa
Aayye azina	Azinay/machchiya hara asawu yelido na'aa sooni dichchiyoga
Balkkuwaa	

Hagaappe garssara Maaroti so asaa yuushshuwan shiiqida so asaa yaratanne oosuwaa luxanchchatussi nabbabidi kaaleta maxaafa gidдон shiiqida oyshata luxanchchata ootissite.

So asaa yaratanne oosuwa qonccissiya qantta xuufiyaa

Maarotintta so Asaa

Mantta ciishshi maarotissi aawaa aawaa. I kka kawo ooso wodiya wurssidagaa. Manttayiyya Talggoora maarotissi aayye aayyiyo. Akk a so ooso xallaa oottiya keettayiyyo. Ombboshshaa maarotissi aayye michchiyo, Akka zal” anchcha. Mokki maarotissi aawaa ishaa. Ikka gimbbiyaga Hidooti maarotissi aawaa. Ikka kariya naganchcha. Yallisa maarotissi aayiyyo. Akka luxissiyaroo. Kutusha maarotissi bollotiyo. Akka xaafiyaaro. Daqqita maarotissi aawaa ishaa na’iyoo. Akka aakimiyo. Dalggi maarotissi ishaa. Ikka yettanchcha. Shonggi maarotissi azina. Ikka horophphiliya laggiyaga, Ukkumoy Maarotissi ishaa na’aa. Hegekka qeeri naatu kifiliyan luxiyaga. Muunaaso maarotissi na’iyoo. Akka koyro kifiliyan luxaawusu.

Qofa qashuwaa; qofa qashuwaa giyogee kumetta kiita aattanawu danddayiya kuushshaara de’iya qaalatu woykko paca qofa qashotu shiiquwaa.

Bidda qofa qashuwaa; eeniyo woykko eennena gidida kiita attanawu koyiyyode medhdhiyo qofa qashuwa.

Leemisuwaa; Yallisa irssaassiya shammaasu(eenniyaga)

Dalggi Dawutaara shammibenna. (eennenaaga)

Oysha qifa qashuwaa; Ha qofa qashoy oysha shishshanawu koyyiyo wode go”ettiyo qofa qashuwaa

Leemisuwaa;(Wogete ne layttay appune? Oonaara de’ay?)

Kiita qofa qashuwaa; Kiitaa aattanawu koyyiyo wode medhdhiyo qofa qashuwaa

Leemisuwaa; (kariya gorditte, keettaa geeshshite)

Maado miishshata

Pootota misiliya qonccissota, charttiya, yafarata, pilaashe karddeta, moodeleta shiishshidi xaafidi malaatite.

Yiggi-xeeluwaa

- ◆ So asaa yaratu aybatetta dummayidi shiishshi qonccissiyoga xeellite
- ◆ So asaa yaratanne dabbotetta bessiya misiliyan birshshidi yootanawu danddayidakko boxoox-issitte
- ◆ Pacida qofa qashota bessiyan kunttidoga shiishshidi bessaanawu danddayidakko kaallite
- ◆ So asay oottiyo oosota diraamadan oottidi bessaanawu meezetiyoga xeellite.
- ◆ So asaa yaratu sunnta shiishshidi yoottiyoga/ bessiyo danddayiakko xeellite
- ◆ Dabbotettara oyqquetidi shiiqiya oyshatussi bessiya zaaruwa immanawu danddayiyogaa boxooxxissite
- ◆ Ciimman nabbabi akeekay eraa yiggitte
- ◆ misiliya qonccissuwan kaafettida kiitata shiishshidi qonccissanawu danddayiakko kaallite
- ◆ Dabbotetta qonccissiya qaalata shiishshidi yoottiyogaa kaallite
- ◆ Dabbota qonccissiya malaatatanne qaalata waaxxana danddayakko kaallite

Koyro shemppuwa meezetu zaaruwaa

Luxetta Naa”aa

Meeziya issuwaa

1. Issuwaa
2. Naa”aa
3. Wurssettaa
4. Usuppunna
5. Na’aa
6. Seeba aayiyyo, aawaa michchionne michchiyo
7. Seeba ishaa michchionne aayye michchota
8. Aawaa, aawaa ishaa nne michchee azina

Meeziyaa Naa”aa. Phalqqetta

1. Michchiyo
2. Aawaa
3. Aayye aawaa

4. Aawaa ishaa
5. Atumaa
6. Aawaa machchiyo

Meeziya heezzaa; Misatiyagaa

1. Na'aa machchiyo
2. Aayye woykko aawaa michchiyo
3. Aawaa aawaa aayyionne aawaa
4. Aayye woykko aawaa ishaa
5. Ishayyo ishaa machchiyo woykko azina ishaa
6. Na'a woykko michche azina woykko machchee ishaa

Luxettaa oydda

Meeziyaa Issuwaa

1. maaroti aayye michchiyo, oosoykka zal'iyaa
2. Yalliso, oosoy luxissiyogaa
3. Maaroti aawaa ishaa, oosoy gimbbees
4. Daqqita, oosoy misiliyaa medhdhiyoga
5. Maaroti ishaa, oosoy yetanchcha

Meeziya Naa'aa

1. Aawaa ishaa
2. Ayye/ aawaa michchiyo
3. Aawaa aawaa
4. Aawaa/aayye michchiyo
5. Isha
6. Aawaa/aayye ishaa(Abuwaa)
7. awaa/aayye aawaa
8. Michchiyo
9. Meenatiyo
10. Nuuchchaa
11. awaa aawaa aawa
12. Na'aa machchiyo

SHEMPPUWAA NAA'AA

Geeshshatetta Naaguwaa

Ha shemppuwa Naggetiya Ayypeti

Luxanchchati ha luxetappe simmin.

- » Geeshshatettanne geeshshaba aybatetta shiishshidi qonccissoosona
- » Buzonne heeraa geeshshatetta naagenna-gaappe dendidagan yiya metota yootoosona.
- » Buzo geeshshatetta naaganawu oot-tanabessiya yohotan shiishshidi tobboosona
- » Heeraa geeshshatetta naaguwa xeelliyagan shiishshidi yootoosona
- » Geeshshatetta naagennaage ehiyo metuwa birshshidi qonccissoosona
- » Banttana geeshshatetta pacappe yiya harg-getuppe naagoosona
- » Buzonne heeraa geeshshatetta gidдон de'iya milatettuwaanne dummatettaa shiishshidi yootoosona
- » Misiliya qonccissuwan keten'ida kiitata shiishshidi irshshoosona.
- » Oyddu kiitaappe bolla oyqqida qofa qashota shiishshidi medhdhoosona
- » Milatiyanne phalqqetta qaalata shiishshidi go'ettoosona .
- » Pacida qofa qashota kunttidi oottoosona

Gomppaa

- ◆ Buzonne heeraa geeshshatetta naagiyogaa
- ◆ Geeshshatetta naagennaage ehiyo metuwa
- ◆ Buzo geeshshatetta naaguwa oosota
- ◆ Geeshshatettawu de'anawu bessiya xeelata
- ◆ Buzonne heeraa geeshshatettawu de'iya milatettiyobanne dummatetta
- ◆ Geeshshatetta xeeliyagan qonccissiya sunt-tanne penqqota
- ◆ Misatettiyanne phalqqetta qaalata

Immetida wodiya; 10

Luxettaa shiishshuwaa

Luxissiyago/re gallassa luxettaa denttetiya kaal-etiya/denddo oysha shiishshidi oychchiyogan doommite. Huuphe yohuwaara oyqqettida ayfe malaatanne baasobata eriisite. Shemppuwaa gidдон luxettaa macaaran shiiqida oosota, xeel- lidi nabbabuwa minttetiya misile qonccissotanne palamayo shiiqida oyshata luxanchchati kifile gidдон bessiyadan oottana mala oottite. Luxanch- chatu maxaafa gidдон ha shemppuwaa garssan buzonne heeraa geeshshatetta akeekissiyona nibaabi- ya luxanchchatussi loddan shiishshidi nabbabiyo- gan luxanchchati wudaninne akeekan kaalliyoga kaalli xeelite

Luxanchchati nibaabiya kayan kayan menttuwan menttuwan nabbabana mala oottidi eti akeekido qofa bantta qoncciyona era shiishshidi qonccissa- na mala oottite. Nibaabiya ay keena akeekidakko oychchite.

Nibaabiya maaran luxetta macaaran shiiqida meezeta eta kaaleta hanotadan kifile giddon buzone citan oottissite. Luxanchchati meeziya ootti simmiyo wode beeriya immite

Palamawu saama medhdhiyanne nibaabiya oyoqqettida oyshata oyshchidi waattan gididi tobbiyo hanotata injjeyitee. Kayan kayan kiyyidi geeshshatetta naaguwaba ciimman qonccissanadan oottite. Banttannanne bantta heeraa geeshshatetta naagyogan, banttanna waatidi geeshshatetta pacan yiya harggetuppe naagetanakko shiishshidi birshshaandan minttettite. Dumma dumma geeshshatetta naaguwaba bessiya misileta giigisidi luxanchchati waattaninne citan gididi oottana mala oottite. Luxanchchati oyshata shiishshidi oyshchanaadan minttettite. Kifile wodiyan go’an pee’ida malaatatun misatiya qaalata saleeda bolli xaafi shiishshidi bessiyogan xaaxi waaxo zaaretuwa oottite.

Hassayissuwaa

Luxissiyago/re ha kifile wodiyan ayba qofakka laammeretidi polanawu shiishshidi go’etite.

Ayfe Malaatata

- A. Heeraa geeshshatettaa; harggiya, payyatetta, ixuwa, gaasuwa, suuppabatu hambbalashshuwa, carkkuwaa hambbalashshuwa, haattaa hambbalashshuwa heeraa hambbalashshuwa, sheeshsha keettaa
- B. Buzo Geeshshatettaa; kushiya meecettiyooga, bolla meecettiyooga, huuphiya meecettiyooga, keettaa

Buzo geeshshatetta naaganawu bessiya oosota	Geeshshatetta naagennaagappe yiya payyatetta metota
Bollaa meecetiyooga Huuphiya meecetiyooga Xuggunta geeshshiyogaa Maayuwa meeciyooga Som’uwaa meecetiyooga Tohuwaa meecetiyooga Achchaa miiqiyooga	Uluwa sahuwaa Ayfiya sahiwaa Oshinchchaa Galbbaa harggiyaa

Geeshshatetta, achchaa geeshshatetta, maayuwaa geeshshatetta, xugunntaa geeshshatetta

Luxissiyago/re; Buzo geeshshatetta naaguwanne buzo geeshshatetta naagennaagappe yiya metotu yuushshuwan luxiyageeta tobbissite

Heeraa geeshshatetta naaganawu bessiya oosota	Heeraa geeshshatetta naagennaagappe yiya metota
Shuuriya geeshshiyogaa Miiriqa shiishshidi xuuggiyogaa Ogeta geeshshiyogaa Miiriqata bessiya ogiyan xayssiyooga Ciishshatanne mittata tokkiyooga	Carckuwaa hambbalashuwa Haattaa hambbalashuwa Payyatetta metuwa Carckoy ehiyo harggeta Haattay ehiyo harggeta Shemppiyo bollatu bolli gakkiiya payyatetta metota

Luxissiyago/re; Heeraa geeshshatetta naaguwanne heeraa geeshshatetta naagennaagappe danddidagan yiya metotu yuushshuwan luxanchchata tobbonaa

Maado miishshaa

Misileti, misiliya qonccissoti, chaariteti, zaarati, pilashe karddeti, massi molidobata shiishshida mazggaban malaata.

Yiggetta

Geeshshatettanne geeshshaa aybatetta shiishshidi qonccissanawu danddayiakko boxooxissite.

Buzonne heeraa geeshshatetta naagennaagappe danddidagan yiya metota shiishshidi qonccissiyoga danddayiakko xeellite

Geeshshatetta naagennaagappe yiya metuwa birshshidi shiishshiyoga danddayidakko xeellite

Buzo geeshshatetta naaguwa oosuwaa shiishshidi paatanawu danddayidakko kaallite

Banttana geeshshatetta pacappe yiya harggetuppe naaganawu danddayiyo hiillaa shiishshidi yoottiyooga danddayidakko boxooxissite.

Buzonne heeraa geeshshatettara de’iya gaytotettanne dummatetta shiishshi qonccissanawu danddayidakko yiggite

Misile qonccissuwan kaafettida kiitata shiishshidi yoottanawu danddayidogaa kaallite

Misatiyanne phalqetta qaalata shiishshidi go’etidakko xeellite

**Shemppuwaa Naa”aa meezetu zaaru-
waa**

Luxetta Naa”aa

Meeziyaa Issuwaa

1. Issi heeraa
2. Hidotanne Malaalo
3. Buzo geeshshatetta
4. Geeshshaa
5. Qohiyaa

Meeziyaa Naa”aa

1. Tuma
2. Worddo
3. Tuma
4. Tuma
5. Worddo
6. Worddo
7. Tuma

Meeziyaa Heezzaa

1. B	4. E
2. D	5. D
3. D	

Meeziyaa Oydda

Dabboya

1. B	4. C
2. D	5. A
3. E	

Luxetta Oydda

Meeziyaa Naa”aa

1. Worddo
2. Tuma
3. Worddo
4. Worddo
5. Worddo
6. Tuma
7. Worddo
8. Tuma
9. Worddo
10. Tuma

SHEMPPUWAA HEEZZAA

NU HEERAA

Ha shemppuwaappe naagettiya ayfebati;

Luxanchchati ha luxettaappe simmiyo wode

- » Heeraba aybatetta shiishshidi yoottoosona.
- » Ganddanne Ambbaa heeraa hanotata dummayoosona
- » Dumma dumma heeraa de'anawu danddayiya dummatettaanne zuussaa shiishshidi qonccissoosona
- » Heeraa sheleshuwaa shiishshidi yoottoosona
- » Bantta heeraa poletiya oosotu meeziya laammeterettoosona
- » Heeraa sheleshuwa bolli de'iyaa gishshatetta shiishshidi qonccissoosona
- » Nu heeraba ha'I wodiyaan, qofa qashuwan shiishshidi qonccissoosona
- » Pacida qofa qashota kuntidi shiishshidi oottoosona

Gomppaa

- ◆ Nu heeraa de'iyabata
- ◆ Heeraa naagiyogeenne sheleshiyogee immiyo go'aa
- ◆ Heeraa, sohuwaanne mereta hanota sunttata
- ◆ Heeraa issippetettaanne dummatetta
- ◆ Heeraa hambbalashuwaassi gaasota
- ◆ Ganddaanne Ambba heeraa

- ◆ Milatiyanne phalqetta malaatata

Immetida kifile wodiya; 10

Luxettaa shiishshuwa;

Luxissiyago/re, gallassa luxettaa beegoyiyanne dendo oysha shiishshidi oychchiyogan doommite. Heeraanne heeraa sheleshuwaara gaytotettay de;iyoo ayfe malaatata akeekite

Shemppuwa gidдон luxetta macaaran shiiqida oosota, xeellidi nabbabuwa, bessiya misile qonccissotanne palamayo shiiqida oyshata luxanchchati kifile gidдон bessiyadan oottanaadan oottite.

Luxanchchatu maxaafan ganddanne amba heeraa akeekissiya nibaabiya luxanchchatussi shiishshidi nabbabiyogan luxanchchati wudaninne akeekan kaalliyogaa kaallite. Nibaabiyaara oyqqettida oyshata akka oychchite. Luxanchchata citan shaakkidi zaareti nabbabana mala oottite.

Nabbabuwa ay keenaa akeekidakko oychchite

Nibaabiya keten'idi shiiqidi dumma dumma meezeta kaaleta hanotadan buzonne citan oottissite. Luxanchchati meeziya ootti simmiyode meezeta beeridi minttetuwaanne giigissiyoo akeekissuwaa immite

Heeraa sheleshuwaa Ganddanne Ambba heeraa bessiya misileta bessiyogan etawu siyetiyaba shiishshidi qonccissana mala oottite. Dumma dumma mereta heeraa qonccissota luxanchchati misiliyan medhdhidi bessanaadan oottite. Nibaabiya kayan kayan menttuwan menttuwan nabbabanaadan oottidi akeekido qofa banttawu shiishshidi qonccissanaadan oottite. Palamawu shiiqiya oysha oychchiyogan luxanchchati waattan shiishshidi tobbanaadan oottite.

Luxanchchati oyshata shiishshidi oychchanaadan minttete. Kifile wodiyan go’an pee’ida ayfe malaatatuura milatiya qaalata saaleeda bolli xaafi shiishshidi bessiyogan xaaxi-waaxo zaaretuwaa oottite

Hassayissuwaa

Luxissiyago/re; Ha kifile wodiyan ay qofaakka laammetidi oottanaadan shiishshidi go’etite.

Ayfe malaatata

Carkkuwa hanota, hambbalashuwa, payyatettaa, deretetta, Ambba, gandda, shaafaa, abbaa, eellida haattaa, pulttuwaa, dii’uwa, shemppiyosa, tossata, woraa, deriya/deretiyyasa, dembba/dembbatiyyasa, Bazzuwa/bazzotiyyasa, henttanchcha, mehiya shukkiyosa, pooqiyaa

Qonccissuwaa

Heeraa sheleshuwa birshshidi qonccissiya oosota	
Heeraa waatidi sheleshshaanee?	
Miiriqa shiishshidi xuggiyogan Ogeta geeshshiyogan Miiriqata bessiya hanotan xayssiyogan	Zaafiya tokkettiyogan Biitaa di’oy meecennadan teqqiyogan Goggiyabata bessiyadan efiyogan

Luxissiyago/ree; heeraa sheleshshennaagappe dendidagan yiya metotu bolli luxanchchata shiishshidi tobbissite

Maado Miishshaa

Pootota/misileta/ misile qonccissota,chaarittiya, pilashe karddetta, massi molidobata shiishshidi xaafi malaatite

Yiggettaa

Heeraa aybatetta shiishshi qonccissanawu danddayidaga boxooxissite

Ganddanne Ambba heeraa qonccissota dummanawu danddayidoga xeellite.

Dumma dumma heeraa sheleshuwaa oosota diraama meran bessiyadan shiishshidi bessanawu danddayidakko kaallite

Misile qonccissuwan kaafetida kiitata shiishshidi yootanawu danddayidakko kaallite

Heeraa dummatettaanne dabbota shiishshidi danddayettidaaga keena qonccissanawu danddayidaakko xeellite

Ciimmayidi qofa qashuwa oottanawu danddayidaakko kaallite

Shemppuwaa heezzaa meezetu zaaruwaa

Luxettaa Naa’aa

Meeziyaa Issuwaa

1. Tuma
2. Tuma
3. Worddo
4. Tuma
5. Worddo
6. Tuma
7. Worddo
8. Worddo
9. Worddo
10. Tuma

Meeziyaa naa’aa

1. Balgguwan
2. Mehee aqiyosa
3. Xunntaa
4. Pulttuwaappe
5. Woraa

Luxettaa heezzaa

Meeziyaa naa’aa;

Misaatiyaaga

1. F	6. J
2. I	7. D
3. B	8. C
4. K	9. A
5. Q	10. E

Luxettaa ichashsha

Kifiliya naa”aa

Meeziyaa issuwaa

1. Worddo
2. Tuma
3. Tuma
4. Worddo

Meeziyaa naa”aa

1. C
2. D
3. B
4. A
5. D

SHEMPPUWAA OYDDA

Tiraafikkiyaa seeraa

Ha shemppuwaappe naagetiya-baati

luxanchchati ha luxettaappe simmiyo wode;

- ◆ Baaso tiraafikkiyaa seerata shiishshidi bees-soosona.
- ◆ Tiraafikkiyaa xomppiya meeratu seerata giigissidi qonccissoosona.
- ◆ Tiraafikkiyaa seeray aybissi koshshiyakko tobboosona.
- ◆ Tiraafikkiyaa seeraa naagiyogan banttana tiraafikkiya danuwaappe naagoosona.
- ◆ Eqqida kaamiyan geemettidi ogiya kanttanawu koshshennagaa akeekoosona.
- ◆ Harddiddara kanttiyosa go’etidi ogeta pinnoosona.
- ◆ Baaso tiraafikkiya seerata shiishshidi qonccissoosona.
- ◆ Misiliya qonccissotun kaafetida kiitata shiishshidi beessoosona.
- ◆ Pacida qofa qashota kuntti shiishshidi oottoosona.

Gomppa

- ◆ Tiraafikkiyaa sarotettanne ogiya maara –manka.
- ◆ Ogiyan bolli naagettannawu beessiyabata.

- ◆ Tiraafikkiyaa xompetta go’ettiyo ogeta.
- ◆ Tiraafikkiyaa sarotetta naaguwanne daanuwaa teqqqiyo ogeta.
- ◆ Tiraafikkiyaa seeray koshshiyobata.
- ◆ Tiraafikkiyaa baaso seerata.
- ◆ Sunttaanne sunquwa qonccissota go’ettidi qofa qashota oottiyogaa.
- ◆ Qofa qashotu giddoppe qonccissiyagetta dummayiyogaa.

Immetida wodiyyaa; 12

Luxettaa shiishshuwaa

Luxissiyago/ree; luxettaa doomanappe kasiyan denttettana mala denddo oysha shiishshidi oychchite. Ayfe malaatatakka erissite. Huuphe yohuwaara oyqqetida ayfe malaatattanne ayfe qofata erissite. Luxetta kifiliyan shiiqida oosota xeellidi nabbabuwa misile qonccissotanne palamawu shiiqida oyshata luxanchchati kifile gidдон bessiyodan oottana mala oottite. Luxanchchatu maxaafan ogiya bollan tiraatiriya bessiyon nibaabiya shiishshidi nabbabiyo wode wudaninne akeekan kaalliyogaan akeekite. Luxanchchati kayan kayan mentuwan mentuwan nabbabana oottiyogan akeekido qofa bantta qonccissuwan shiishshidi qonccissanadan oottite. Nabbabuwakka ay keenaa akeekidako oychchite. Nibaabiya baaso oottidi luxettaa macaaran shiiqida meezeta eta kaaleta hanotadan kifile gidдон buzonne citan gididi nibaabiya nabbabidi toobbanaadan oottite. Luxanchchati oyshata shiishshidi oychchanadaninne zaaranadan oottite. Asati banttana tiraafikkiyaa daanuwappe naaganawu ayba oottanawu bessiyakko shiishshidi qofa laammetanadan injjeyitee. Hagaappe kase

banttana gakidabanne siiyido tirafikke daanota bantta kifile laggetussi qonccissaanadan oottite. Kifile gidдон tirafikkiya seerata meezetana mala injjeyitee. Baaso gidiya tirafikke malata bessiyogan gujo qonccissota shiishshanaadan oottite.

Luxanchchati oyshata shiishshidi oychchana mala minttetitee. Kifilee wodiyan oosuwan pee'ida malaatata mise qaalata saaleeda bolli xaafidinne shiishshi bessiyogan xaaxi-waaxo zaaretuwa oottitee.

Akeekissuwaa

Luxissiyago/ree ha kifilee wodiyan ay qofakka laammettidi wurssanawu shiishshidi go'etite.

Ayfe Malaatata;

Tiraafikiya xomppetu merati, eqqa, naagetta, ba, harddidda, tiraafikiya, polissiya, kaamiya, bissikilittiyaa, motooriya, baaburiya, kaamiya/baaburiya danuwa, laaggiyaageeta hemettachchatu ogiya, danttettida ogiya, dembba, zarphphiyaa, piniyoosa, Asppalittiya/kaamiya ogiya, baabburiya hadiddiya-----

Qonccissuwaa

Laaggiyageetunne tohuwa hemetanchchati kanttiyosan de'iya tiraafikkiyaa xomppetu meratanne seeraa

M.P	Laggiyageeti kanttiyosan de'iya tiraafikkiya xomppetu meranne seeraa	
	Xomppetu meraa	Seeraa
1	Zo''o	Tohuwa hemetanchchati kanttanawu yafaaretida yafaara kanttinnan eqqiyogaa
2	Zo''onne Adil''e	Eqqidageeti baanawu giigetti-yogaa
3	Maataama	Doorido gina hemettiyogaa
4	Adl''e meraa	Danttettida ogiya gidдо gelidaa asi eesuwaara kiyanaawu gelanawu hanidi qassi eqqiyogaa

M.P	Tohuwa hemetanchchati kanttiyosan tirafikkiya meranne seeraa	
	Xomppiya meraa	Seeraa
1	Zo''o	Tohuwa hemetanchchatussi eqqanawu diggetida sohuwan eqqiyogaa
2	Maataama	Tohuwa hemetanchchati eessuwaara ogiya kanttiyosa.

m.p	Ogiyaan tiraafikiya sarotettaara gaytottettay de'iyoo tiraafikke malaatati leemissodan shiiqidaageeta	
	Tiraafikiyaa malaatata	Caakkishsha
1	Birshshettaa	Birshshettaa
2		Eqqada kanttissa
3		Kaamiya eqqiyosayde'iyoga qonccissees
4		Adussa wodiyawu eqqiyogee hannennaba
5		Malaata wurssetta gakkanawu essiyogee hannennaba

6		Tohuwaa hemetanchchatussi hannennaba
7		Tohuwa hemetanchchatu xalaalawu eenotiyaba
8		Tohuwa hemetanchchati kanttiyosaa
9		Luxanchchati dariyo sohuwa gidiyo gishshawu eesotennan naagettada laaggaa
10		Yuushsho ogiya gakkanawu danddayiyo gishshawu naagettada laaggaa
11		Tiraafikiya kanttiyo xomppe gakkiiyo gishshawu naagettidi laaggiyogaa
12		Danttettida oge gakkiiyo gishshawu naagettada laaggaa

Tiraafikkiyawu koshshiya seerata

- ◆ Ogiya maara-mankka, malaatatanne azazzota bonchchiyogaa.
- ◆ Tiraafikiya xomppetuu azazuwaassi bessiya zaaruwa immiyogaa.
- ◆ Eesuwwa zawayo likkiyappe adhdhennadan bonchchiyogaa.
- ◆ Qaaxxiyodenne essiyo hanota bessiya malaata bessiya sohuwaninne wodiyan go'etiyogaa.
- ◆ Naagettidi laagganawu koshshees.
- ◆ Laaggiyo wode seeratuzzi haaretanawu koshshees.
- ◆ Eesotennan laagganawu koshshees.
- ◆ Laaggettiaabati gattiyodanuwaaguuttannaasi koshshees.
- ◆ Laaggiyaageeti lo'o kandduwa minttetanawu

Luxissiyogo/ree: Tiraafikiya seeraa naagannaappe yiya metota xeelliyagan luxanchchata shiishid toobbisite.

Qonccisiyaa qaala:Qonccisiyaa qaala giyogee issiba aybatetta woykko paca qofa qashshuwa. Qonccissuwaa haggazay naa'an shakkeettes. Hegettikka suntta qonccissiyooanne peeshshuwaa qonccissiyooaga gettetti erettes.

Leemissuwaa : (wogga keettaa, mino luxxanchchaa, adussa zaafiyaa,lee'e wodoruwaa)

Maado miishshaa:-pootota, misileta ,misile qonccissota,chaarittetta, zaara, pilaashe karddiya, misatota shiishshidi mazggaba malaata.

Yiggetta

- ◆ Tiraafikkiyaa seeray aybissi koshshiyaakko qonccisanawu danddayidoga xeellite.

- ◆ Dumma dumma tiraafikiyaa seerata bessiya misileta xeeleta xeellidi qonccissanawu danddayiyogaa kaallite.
- ◆ Baaso tiraafike seerata akeekidakko yiggite.
- ◆ Tiraafikiya seerata naauwan koshshiyooگان shiishshidi qofa immanawu danddiyidogaa xeellite.
- ◆ Tohuwan hemettiyo wode hadirssa bagga ogiyaara biyoga shiishshidi yoottiyakko boxoox-issite.
- ◆ Eqqida kaamiyan geemetidi ogiya pinannawu koshshennaaga akeekidaakko yiggite.
- ◆ Kaamiyaa ogiyan kaa'iyoogee dano gidiyaga shiishshidiyoottiyoga danddayidaakko boxoox-issite.
- ◆ Qofaa qashshota kunttiyogan shiishshidi koshshiyadan bessaawu danddayiyaakko yiggite.
- ◆ Misiliya qonccissuwan kaafetida kiitata shiishshidi birshshanawu danddayidaakko kaallite.

Shemppuwaa oydda meezetu zaaruwaa

Luxetta Naa"aa

Kifiliyaa Issuwaa

Meeziyaa naa"aa

1. E
2. A
3. C
4. B
5. D

Luxxetta ichashsha

Kifiliyaa naa"aa

Meeziyaa issuwaa

1. Worddo
2. Tuma
3. Worddo
4. Tuma

SHEMPPUWAA ICHASHSHAA

WORAA DO'ATA

Ha shemppuwaappe naagettiya wursetta ayfeta,

Luxanchchatiluxxettaappe simiyowode:-

- » Wora do'atu de'uwaanne muussaa hanota shiishidi qonccissoosona.
- » Wora do'atu maaduwa shiishshidi birshshoosona.
- » Wora do'atu dumma eeshsha qonccisuwa shiishshidi yootosona.
- » Wora do'ata waattidi naaganawu bessiyaakko shiishshidi qonccissoosona.
- » Baraa qeexxiyoogee woraa do'ati goosiyogawu gaaso gidiyooqa shiishshidi qonccissoosona
- » Dumma dumma woraa do'atu suntta yootosona.

Gomppaa

- ◆ Wora do'atu de'uwaanne muussaa.
- ◆ Wora do'atanne malaata sunttata.
- ◆ Wora do'ata dummayiyaa eeshshaa.
- ◆ Bara qeexxiyooqaanne wora do'ata.
- ◆ Qofaa qashshota oottiyooqaa.
- ◆ Suntaa qonccisotu maaduwa.
- ◆ Wora do'atu dumma eeshshaa.

Immettida kifile wodiya:-9

Luxettaa shiishshuwa.

Luxissiyaago/ree:- luxettaa doommanaappe kaasetidi denttetana mala luxanchchata eti eriyo wora do'ata dendo oysha shiishshidi oychchiyogan doommite. Ayfe malaatataka erssite. Huuphe yohuwaara maayetiya ayfe malaatatanne baaso qofata erssite. Wora do'atu suntta muussanne de'uwa hanota shiishshidi erssite.

Shemppuwa gidon luxettaa kifiletun shiiqida oosota xeellidi nabbabuwa, misile qonccissotanne palama shiiqiya oyshata luxanchchati kifile gidon bessiyadan oottisite.

-luxanchchatu maxaafan ha shemppuwa garssan oosuwaba hasayiya nibabiya akeekan nabbabiyo wode wudanine akeekan kaalliyogaa kaalli xeelite. Luxanchchata citan shaakidi nibabiya zaaretidi nabbabanadan oottite. Nabbabuwakka ay keena akeekidakko oychchite. Nibabiya baaso ootida luxettaa macaaran shiiqida meezeta eta kaaleta hanotan kifile gidon buzonne citan oottisitte. Luxanchchati meeziya ootti simmiyo beeriya immite. Nibabiya kayan kayan, menttuwan menttuwan nabbabanadan oottidi eti akeekido qofa bantta doonaninne qonccissuwan shiishshidi yootanadan oottite. Luxanchchati meeziya ootti simmiyo wode beeriya immite. Wora do'ata dummayiya qonccissota shiishshidi yootitte. Wora do'atu muussa hanotanne dumma eeshshaa luxanchchati shiishshidi qonccissanadan meezeyite. Toobbiyayo haniya oysha oychchiyogan luxanchchati waatta waatta gididi toobbanaadan injjeyite. Dumma dumma wora do'atu suntta qonccissota go'etidi eta de'uwanne dummayiya eeshshata shiishshidi qofa qashuwan qonccissite. Luxanchchati oyshata shiiqidi oychchanadan minttetite. Kifile wodiyan go'an pee'ida ayfe malaatatu mise qaalata saaleeda bollan xaafi shiishshidi bessidi xaaxi-waaxo zaaretuwa oottite.

Akeekissuwaa/Hassayissuwaa/

Luxiyaggo/re; ha kifile wodiyan ayba qofatakka laammeti shiishshidi go’’etitte

Ayfe malaatata

- A. woraa Do’ata woraa, worakanna, wangger-reluwaa, godariya, osuwaa, xadiya, menttaa, geleshshuwaa, qariya, woonuwaa, waaliya, gennessa, mimminttiya
- B. Muussaanne De’uwaa Hanota; muussaa hanotan ashshuwaa miyagetinne maattaa miyaggettii dee’oosona

Qonccissuwaa wora do’ati biittan, haattaa garsan, mitta bollan de’iyageeti, carkkuwan paliyaageeti, soo meeche gidennageeti ubbay woraa do’aa geettoosona. Woraa do’ati bantta qottan haga malabatu ubban dummatoosona. Woraa do’ati asi de’iyo heerappe hakidi olla woykko gonggoluwaa gidдон siiqimetida woran, adussa mataatti darido heeran, maatanne dembba gidida sohuwa, gara mittati darido heeran, ho’’iya /garatiya/ haattay de’iyo heeran woykko haattaa gidдон de’iya heeratun de’oosona. Eta de’uwa hanotayikka eta meeradan dummatees. Muussankka bantta meere-tadan maataa aguntanne boonccota miyageeti, ashuwa miyageeti, guxxennetanne suuppa mere-tatta miyageeti, miiriqqabatanne hayqqida meeheta miyageetanne shankkatidi miyageeta. Bolla qottaninne meeray eta sheeshshadan dummatees. Toophphiyaa de’iya bayra geetetiyyaa woraa do’ati godariya, workanna, suyllaliyaa, harddidda, gaamuwaa, mahiya, woonuwaa, qariya, xaddiyaa, h.h.m. nne dumma dumma kafota.

Wora Do’atu Go’’aanne Sheleshshiyogaa

Wora do’atu go’’aa	Woraa do’’atussi oot-tanawu bessiya sheleshshuwaa
Zanqqata labanawu	Seeray baynna shankka
Aquwaa dichchanawu	teqqiyogan
Galbbay dumma dumma	Worata sheleshshiyogan
maayotanne caamma	Parikketa gigissiyogan
giigissanawu	Umaanne abbata sheleshiyogan
Ashuwaa maanawu	
Kaciyanne achchaa alle-qobaa medhdhanawu	Woraa qeexiyoga teqqiyogan

Luxissiyago/re; wora do’atasheleshshenaagappe dendidagan yiya metota xeelliyagan luxanchchata shiishshi oyshettidi tobbaanaan oottite.

Maado miishshaa

Pootota, misileta, misile qonccissota, chaarttiya, zaarata, pilashe karddetta shiishshidi malaata mazggabite.

Yiggetta

Woraa do’atu muussaa yuushshuwan shiishshidi palamatidoga boxooxxissite.

Woraa do’atu duussaa hanota qonccissanawu danddayidogaa kaallite

Woraa do’atussi de’iya eeshshaa qonccissanawu danddayidogaa yiggite.

Woraa do’atu go’’aa shiishshi yootanawu danddayidakko xeellite.

Qofa qashota oottidi bessanawu danddayidakko kaallite.

Woraa do’atu suntaa shiishshidi gammayidi xees-sidakko boxooxxissite.

Woraa do’ata bessiya misiliya malaatan sunttaara dabboyidakko xeellite.

Misiliya qonccissuwan kaafetida kiitata shiishshidi yootanawu danddayidaakko kaallite.

Woraa do’ati bantta duussadan dummatiyoga shaakkidi eridaakko yiggite

Woraa bussakkiyogee wora do’ati goossiyogawu gaaso gidiyogaa akeekidaakko xeellite

Pacida qofa qashota kunttiyoga shiishshidi oot-tanawu danddayidaakko yiggitte

Shemppuwaa ichashshaa meezetu zaaruwaa

Luxettaa Naa’’aa

Meeziyaa issuwaa

1. Worddo
2. Worddo
3. Tuma
4. Worddo

5. Worddo

Meeziyaa Heezza

1. Tuma
2. Worddo
3. Worddo
4. Worddo
5. Tuma
6. Tuma
7. Worddo
8. Tuma
9. Worddo
10. Worddo

Meeziyaa oydda

1. C	4. D
2. C	5. B
3. A	

Meeziyaa usuppuna

1. C	4. B
2. F	5. D
3. A	

Shemppuwaa usuppunaa

Wogaa

Ha shemppuwaappe naagetiya ayfebati;

Luxanchchati ha luxettaappe simmiyo wode;

- » wogaa aybatetta shiishshidi yootoosona.
- » Banttabanne heeraa wogata qonccissoosona
- » Eenniya wogata eennena wogappe dummayoosona
- » Heeran eenniya wogata medhdhanawu kajeelloosona
- » Hayttay siyennaageetu woga xeelliyogan meeziyaa laammettoosona
- » Eenniyanne eennena qofa qashota yootoosona
- » Pacida qofa qashota kunttidi oottoosona

Gomppa

- ◆ Woga aybatettanne wogaa eeqota
- ◆ Wogaba bessiya malaatata, sunttata, qonccissotanne peeshota.
- ◆ Qaalatuyyo bessiya birshshettaa
- ◆ Nu woga waatidi naaganawu koshshi
- ◆ Wogaba qonccissuwanne naaguwaa.
- ◆ Eenniya woga eennena wogatuppe shaakkiyogaa
- ◆ Eenniyaanne eennena qofa qashota.

Immetida wodiya; 8

Luxettaa shiishshuwaa

Luxissiyago/ree; gallassa luxetta doommanaappe kasetidi denttetiya oysha shiishshidi oychchite. Ayfe malaatata akka erissite. Huuphe yohuwaara oyqettida ayfe malaatatanne baaso qofata erissite. Wogaara oyqettida ayfe malaatata erissite. Woga aybatettanne hegadankka hayttay siyennaagetu woga giyogee woygiyogaakko qonccissuwa immite. Shemppuwa gidдон luxetta macaaratun shiiqida oosota, xeellidi nabbabuwan boolimissiya misile qonccissotanne palamawu shiiqida oyshata luxanchchatussi kifile gidдон bessiyadan oottisite.

Luxanchchatu maxaafan ha shemppuwa garssan wogaba akeekissiya qantta nibabiyanne wogaba aassi xaafettida “ Ta biittee ayyissiyaaree ” giya danttuwaa loddaninne pula hanotan shiishshidi nabbabiyo wode luxanchchati wudaninne akeekan kaalliyogaa kaalli xeellite. Luxanchchata citan shaakkidi nibaabiya zaaretidi nabbabanaadan oottite. Nibaabiyakka ay keenaa akeekidaakko oy-chchite. Nibaabiya baaso oottidi luxetta macaaran shiiqida meezetussi eta hanotadaan kifile gidдон buzonne citan oottisite.

Luxanchchati meezeta ootti simmiyo wode beeriya immite. Nibaabiya kayan kayan, menttuwan menttuwan nabbabana mala oottidi eti akeekido qofa bantta doonaninne bantta qonccissuwa hanotan qonccissanaadan oottite. Luxanchchati meeziyaa oottidi simmiyo wode beeriya immite. Nu biittan dumma dumma wogatu hanota bessiya dumma dumma misileta bee’anadaninne be’idoga shiishshidi qonccissanadan oottite. Waattaninne citan gididi go’iyanne qohiya wogatuba eti eriyogaa keena woga maadduwanne qohuwaban palamettaanaadan oottite.

Waattaninne citan gididi eti dosiyo wogatu qom-mota haasayana mala injjeyite. Tobbiyaassi shoo-

biya oyshata oychchiyogan luxanchchati waattan waattan gididi tobbanaadan oottite. Oyshan kaafetida koshshiya luxettaa immite. Luxanchchati oyshata shiishshidi oyhanaadan minttetite. Kifile wodiyan maadduwan pee'ida ayfe malaatatanne mise qaalata saaleedan xaafidi shiishshi bessiyogan xaaxi-waaxo zaaretuwaa oottite.

Akeekissuwaa

Luxissiyago/ree; ha kifile wodiyan ayba qofakka laammettidi wurssanawu shiishshidi go'etite.

Ayfe malaatata

Woga, wogaba, qohiya, maadduwaa, woga maayuwaa, woga qumata, wogaa durssata, geluwa ekuwaa, maaddetiyyogaa, bonchchettiyogaa, danddayiyyogaa, bullachchaa, maara-mankka, issippetetta duussaa, bonchcho baalata, bargguwa, garaa, anjjuwaa, iddiriya shufuwaa.

Qonccissuwaa;

Wogaban hashetiya kawotettaa luxettaa, sayinisiyaanne woga oosuwaa (UNESCO) A.E.A 1982 M.In. mekissikkon oottido yaa'an xeelliyogan ekkido tanggoy hagadan gees. " wogay asaa naatussi asummanne baaso mereta gidanawu danddayido woykko hara meretattatuppe dummayidi gattidi baaso allalleta oyqqida baaso qofaa. Issi deriya hara deriyappa dummayidi erissiya de'uwa hanotay, ammanoti, xaaxi waaxin buqura nne kaha dureta ubba oyqqiyay wogaa"

Wogay yeletaappe yeletawu aawatuppe laatiyo seeranne maaraa gidishin issi biittaa duretetta, oonatetta, qonccissiya, allaxiyageeta labiya, puulanne malaaliya imota. Issi biittaa maayuwaa maayettay quma katuway bala bonchchuwayo, durssaa qommoti. Wogay meretiyo dendo gidishin issi deretetta haraappe shaakki erissiya oonatetta malaata medhdhees. Leemissuwaassi bargguwa heeran de'iya deree ho'iya heeran de'iya deriyaappe woganinne duussaa hanotan guuttaba gidikkonne dummatoosona. Nu biittiya toophphiyaa biittaa xeessaappe huuphphessa afirkkan arshsho baggaara de'awusu. Barkka 13 U aginay de'iyo biittaa. Dere deretetta coratettadan doonan, maayuwana, issippetetta gaytottetan, bullachchaninne yeehuwa maaratun, sigetiyyogan, akkamuwan, keettaa keexxettan, quma katuwan, muussaninne hegeta milatiya ubban keehi daro wogaba qottati de'iyo biittaa

Wogaa qommota	
◆ Bullachchaa	◆ Kushee hiillaa
◆ Deretetta gaytotetta	◆ Bonchcho baalatu bonchchetta
◆ Sigetiyyogaa	◆ Yettaa miishshata
◆ Keettaa kexxetta	◆ Maayuwaa maayetta
◆ Quma katuwaa	
◆ Muussaa maaraa	

Luxissiyago/ree;

qommoora shiiqida woganne wogaa qommota dendo oottidi dumma dumma dere deretetta luxanchchata shiishshidi tobbanaadan oottite.

Go'iyyaa wogaa	Qohiya wogaa
◆ Maabara	◆ Layttay gakkennan geliyoga
◆ Idiriyaa	◆ Dafiyoga
◆ Shufuwaa	◆ Shaarechchiyogaa
◆ Maaddetiyyogaa	◆ Wolqqan xaalliyoga
◆ Woga maayota	◆ Jallissiyabanne matoyiyaba uyyiyogaa
◆ Daguwaa	◆ Puulassinne eeqassi gidi bolla qarabatun caddiyogaa

Luxissiyaago/ree;

qommoora shiiqida go'iyanne qohiya woga qommota dendo oottidi luxanchchata shiishshidi tobbissite.

Nu biittaa shaakki erissiya qumaa, ushshaanne qimaameta		
Qumaa	Ushshaa	Qimaameta
Buddeenna	Geeshshuwaa	Bambbariyaa
Daabuwaa	Eessaa	Shuruwaa
Sulssuwaa	Birzziyaa	Tikkaare bambbariya
Unccaa	Haraqqiyyaa	Irddiyaa
Woxxiyaa	Muullaa	Gaacido bambbariyaa
Kuttuwaawooxiya	Qaarebbuwaa	

Luxissiyago/ree;

Nu biittan dumma dumma dere deretetta dummayiyoga qumaa qommotu bolli luxanchchata shiishshidi tobbissite.

Maado miishshaa

Pootota, misileta, misile qonccissota, charittetta, zaarata, pilaashe karddeta, shiishshidi malaata mazggabata.

Yiggettaa

Woga aybatetta shiishshidi qonccissanawu danddayidaakko yiggite.

Bantta heeraa woga yootanawu danddayidaakko boxooxxissite.

Eenniya wogawu de'iya akeekaanne gaasuwa qonccissanawu danddayidaakko boxooxxissite.

Eennenna wogawu de'iya akeekaanne siyetiyaba shiishshi qonccissanawu danddayidaakko boxooxxissite.

Bantta heeraa de'iya hayttay siyanaageetu woga leemissuwaninne diraaman bessanawu kajjelidogaa kaallite. Eennenna wogata eenniyageetuppe shaakkidogaa boxooxxissite. Misiliya qonccissotun kaafettida kiitata shiishshidi yootanawu danddayidaakko kaallite. Eenniyaanne eennenna qofa qashota shiishshidi yootanawu danddayidaakko boxooxxissite. Ayfe malaatatu halchuwaa qonccissanawu danddayidogaa boxooxxissite. Toophphiyan dumma dumma wogata bessiya misiliya qonccissanawu danddayidaakko kaallite.

Shemppuwaa usuppuna meezetu zaaruwaa

Luxettaa naa'aa

Meeziyaa issuwaa

1. Tuma
2. Worddo
3. Worddo
4. Tuma
5. Tuma
6. Worddo
7. Worddo
8. Worddo
9. Worddo

Meeziyaa naa'aa

1. Wogaa
2. Maaranne mankaa
3. Bargguwaanne garaa
4. Bonchchettiyogaanne danddaya
5. 13

Shemppuwaa laappuna

Qohiyaa meezeta

Ha shemppuwaappe naagetiya ayfebati;

Luxanchchati ha luxanchchati ha luxettaappe simmiyo wode;

- » Qohiya meezetu aybatetta shiishshidi qonccissoosona
- » Bantta heeran poletiya qohiya meezeta shiishshidi yootoosona
- » Ayfe malaatatu hanotata yootoosona
- » Qohiya wogata xeelliyagan wolqqanttiya qofa qashota shiishshidi yootoosona.
- » Qohiya meeze oosoti ehiyo qohuwa birshshidi qonccissoosona
- » Pacida qofa qashota kuntti shiishshidi oottoosona

Gomppaa

Qohiya meezeti ehiyo metuwa, qohuwanne naaguwaa

Qohiya meezeta bessiya sunttata, qonccissotaanne peeshota

Nu heeran de'iyaa qohiya meezetu qonccissuwaa

Qohiya meezetuura gaytotettay de'iyoo ayfe malaatata.

Eenniyaanne eennena qofa oyqqida qofa qashota.

Immettida wodiyaa; 12

Luxettaa shiishshuwaa

Luxissiyago/re; Gallassa luxetta doommanaappe kasiyan denttettiya oysha oyhchite. Ayfe malaatata erissite. Qohiya meeze wogaatuura oyqqetida ayfe malaatatanne baaso qofata erissite. Ha shemppuwaa gidдон luxetta macaaran shiiqida oosota, xeellidi nabbabuwaa akeekissiya misile qonccissotaanne palamawu shiiqida oyshata luxanchchati kifile gidдон bessiyadan oottanaadan oottite.

Luxanchchatu maxaafan ha shemppuwa gidдон qohiya meeze oosotuba bessiya kahaanne bolla qohuwa akeekissiya nibaabiya loddaninne birshshetta immiya ogiyan shiishshidi nabbabiyogan luxanchchati wudaninne akeekan kaalliyaakko xeellite. Luxanchchata cita shaakkidi nibaabiya zaaretidi nabbabanaadan oottite. Nabbabuwaakka ay keenaa akeekidaakko oyhchite. Nibaabiya baaso oottidi luxettaa macaaran shiiqida meezeta eta kaaleta hanotadan kifile gidдон buzonne citan oottissite.

Luxanchchati meezeta ootti simmiyoode beeriya immite. Nibaabiyaa kayan kayaninne menttuwan menttuwan nabbabanaadan oottidi eti akeekidoqofa bantta doonan qonccissanaadaninne tobbaanaadan oottite. Luxanchchati meeziya ootti simmiyo wode beeriya immite. Luxanchchati oyshata shiishshi oyhchanaadaninne zaaranadan oottite. Qohiya meeze oosota bessiya misileta bessiyogan shiishshidi qonccissanadan oottite.

Palamawuhaniya oysha oyhchiyogan luxanchchata waattan waattan gididi shiiqidi tobbaanaadan oottite. Oyshatu bolli koshshiya luxettata immite. Luxanchchati oyshata shiishshidi oyhchanaadan

minttetite. Kifile wodiyan oosuwan pee'ida ayfe malaatatussi mise qaalata saaleedan xaafi shiishshidi bessiyogan xaaxi-waaxo zaaretuwaa oottite.

Akeekissuwaa

Luxissiyago/ree; ha kifile wodiyan ayba qofata llaammerettida wurssiyogan shiishshidi go'etite

Ayfe malaatata

Ooso poolota, meeziya, metuwaa, maara inxxarssa qanxxissiyogaa, macca naatu qaxxaara, shayiyya qaacyogaa, dafaa, layttay gakkennan geluwanne ekuwaa, wolqqan xaliyoga, amaliya, jaalletiyabata, badarachcha kessiyogaa qohuwa, macca naatu qohiyaga, qeeri naata qohiyogaa, qohiya meeziya, metuwa, seeraa, wonjjala

Qohiya meeze oosota

Qonccissuwaa

Qohiya meeze oosota giyogeeti issi deretetta gid-don xaphuwaa yedidi aakkidi qohuwa gattianne maaddenna ooso meezeta. Issi issi qohiya meeze oosota adussa wodiya gam'ido, gishshawu wogadan xeelletes, gujuwankka qohiya meeze oosoti ammanuwaadan xeelletiyo gishshawu deretetta gid-don zaareti zaaretidi poletidi adussa wodiya gam'anawu danddayees. Ha'I wodiyan qohiya meeze oosoti muleera xayana xaykkonne, haga yuushshuwan daro luxettay immetiyo gishshawu daro qohiya meeze oosoti wolqqaama hanotan guuxxi guuxxidi boosona.

Qohiya meeze oosota giyogeeti

Leemisuwaa; (layttay gakkennan geluwanne ekuwaa, macca naatu qaxxara, badarchcha kessiyoga, dafaa, wolqqan xaliyoga, amaliya, jaalletiyabata, go'etiyoga, puulaassinne eeqassi giidi bolla qarabatun qanxxiyogaa)

Qohiya meeze oosoti gattiyo qohuwaa

- ◆ Bollanne kaha qohuwaa gattees.
- ◆ So asanne deretetta gid-don de'iya lo'o gaytotetta moorees.
- ◆ Buzo, so asanne biittaa aquwa bolli qohuwa gattees
- ◆ Dichchaanne wogetayo xube gidees.

Qohiya meeziya qonccissiya qaalata

◆ Leella'I luwwa Maara inxxarssa qanxxissiyogaa	◆ Woogacciyaa
◆ Macca naatu qaxxaara	◆ Eeqaa
◆ Dafaa	◆ Biittaa
	◆ Macca naatu qohuwaa

Qohiya meeze oosota teqqanawu maaddiya qofata

Deretetta luxissiyogaa

Ha allalliyan gididi naaqasha gattiyogaa

Kawotetta ayssuwan naagiyogaa

Macca asaa qohuwa teqqiyogaa.

Qeeri naatu qohuwaa kaalli xeelliyogaa

Luxissiyago/re; Qohiya meeze oosoti ehiyo metotanne ha qohiya meeze oosota waatidi teqqanawu danddayiakko luxanchchata shiishshidi citan tobbaanaan oottite.

Sunta Qonccissiyaa Qaalata

Suntaa qonccissiya qaalay suntaappe kaseti gelidi suntaa qonccissiyaygaa

Leemisuwaa; Dalggi mino luxanchchaa. Ha qofa qashuwan luxanchchaa giya sunttay mino giya qaala qonccissido gishshawu Dalggi mino luxanchchaa gididiyogaa qonccissees.

Lee'e na'iya nu kifiliya luxanchcha. Cora naatu gid-doppe lee'e gididaaro haggadan dummanadaninne aaruwa qonccanadan oottiis. Hegaa gishshawu minonne lee'e giya qaalati sunttata qonccissido gaasuwan suntaa qonccissiyageeta geetettidi xessettoosona.

Maaddo miishshaa

Pootota, misile qonccissota, charttiya, zaarata, pilaashe karddetta, shiishshidi malaata mazggabat.

Yiggetta;

Bantta heeran poletiya qohiya meeze oosota shiishshidi qonccissanawu danddayidogaa boxooxx-issite

Qohiya meeze oosoti ehiyo qohuwa birshshidi qonccissanawu danddayidogaa yiggite. Qohiya meeze oosotuba hanota diraama meran shiishshidi

bessanawu danddayodogaa kaallite. Pacida qofa qashota kuntti shiishshidi oottanawu danddayidaakko yiggite. Misile qonccissotun kaafetida kiitaa shiishshidi yootanawu danddayidaakko kaallite. Qohiya meeze oosota giyogeeti aybak-konne shiishshidi birshshanawu danddayidogaa boxoxxisite

Shemppuwaa lappuna meezetu zaaruwaa

Luxettaa naa'aa

Kifiliyaa issuwaa

Meeziyaa issuwaa

1. 14
2. 5
3. keettaa penggiyaninne ogiya doonan
4. Heezantta kifilee
5. Heezzaa

Meeziyaa naa'aa

1. B	4. A
2. D	5. D
3. C	

Shemppuwaa Hosppuna

Wogaa Kaassata

Ha shemppuwaappe naagettiya ayfebaati;

Luxanchchati ha luxettaappe simmiyo wode

- » Bantta heeran muleeto kaa'iyoo wogaa kaassata shiishshidi qonccissoosona.
- » Wogaa kaassatu hanota shiishshidi yootoosona.
- » Malaatatanne qofa qashota go'ettidi wogaa kaassata shiishshidi bessoosona.
- » Wogaa kaassatuura gaytiya malaatata go'ettoosona.
- » Dumma dumma sunttanne peeshuwa qonccissota go'ettoosona
- » Pacida qofa qashota kunttidi oottoosona.

Gomppaa

- ◆ Wogaa kaassata
- ◆ Heeran muleeto kaa'iyoo wogaa kaassatanne kaa'iyoo miishshata
- ◆ Wogaa kaassata qonccissiya sunttata, sintta qonccissotanne malaatata
- ◆ Wogaa kaassatu qonccissotanne kaassaa seerata
- ◆ Qaalati geliyo birshshettaa
- ◆ Sunttaanne peeshuwa qonccissuwa oyqqida qofa qashota.

Immettida wodiya;8

Luxettaa shiishshuwaa

Luxissiyago/ree; luxissuwa doommanaappe kase-tada denttettiya oyshata oychchite. Ayfe malaata-takka erissite. Huuphe yohuwaara gaytiya ayfe malaatatanne baaso qofata erissite. Shemppuwaa gidдон luxettaa macaaran shiiqida oosota, xeel-lidi nabbabuwa bessiya misile qonccissotanne palamawu shiiqida oyshata luxanchchata kifilee gidдон bessiyan oottissite.

Luxanchchatu maxaafa garssan ha shemppuwan wogaa kaassatuba akeekissiya nibaabiya lod-daninne birshshetta immiya ogiyan nabbabiyo wode luxanchchati wudaninne akeekan kaalliyakonne xeellite. Luxanchchata citan shaakkidi nibaabiya zaaretidi nabbabana mala oottite. Nibaabiya ay keenaa akeekidakko oychchite. Nibaabiya baaso oottidi luxettaa macaaran shiiqida meezeta eta kaaleta hanotadan kifile gidдон buzonne citan oottissite. Luxanchchati meezeta oottidi simmiyo wode beeriya immite.

Luxanchchati oysha oychchanaadaninne zaaranadan tobissite. Eennotiya luxanchchata eti danddayiyo wogaa kaassaa kifile gidдон bessana mala shoobittee. Wogaa kaassatanne hanotata qantta qonccissuwa immiyogan ayfe malaatata erissite. Luxanchchati heeran muleeto kaa'iyonne eti eriyoo wogaa kaassatu hanotanne kaa'iyoga qonccissanaan oottite. Luxanchchati oyshata shiishshidi oychchanaadan minttetite, birdhdhee machchalata nabbabidi mise malaatata bessanaadan oottite.

Kifile wodiya go'etidi oosuwan peeshshido ayfe malaatatussi mise qaalata saaleedan xaafidi biradhdhe machchallan shiishshidi bessiyan xaaxi- waaxo zaaretuwa oottite

Akeekissuwaa

Luxissiyago/ree; ha kifile wodiyan ayba qofakka laammetiyogan wurssanawu shiishshidi go”etite.

Ayfe malaatata

Geenuwa, kaassaa, wogaba, paraa togaa, xoringgiyaa, wodoruwa dafuwa, saddiqqaa, buquratu kaassaa, maarabiyo be’ideettii, wodoruwaa gufaa.

Qonccissuwaa

Wogaa kaassata

Asati bantta de’iyo heeran deree

Ttettan doonan ammanuwaninne meeziyan dumma dumma woga kaassati de’anawu danddayees. Ha kaassata asati bantta layttadaninne bantta mattumma dummatettadan buzonne cita gididi kaa’oosona. Wogaa kaassati dumma dumma gidiyogadan asaa naatussi dumma dumma maaduwa immoosona. Issipetteta minttoosona. Bannan ammanetiyaninne issipetetta kahakka phollissoosona, bolla/ dibba minttettoosona. Naati bantta heeradana, bantta doonadan, bantta mattumadaninne bantta ammanuwadaan dumma dumma kaassa kaa’oosona.

Leemisuwaa; geenuwaa, xoringgiyaa, woodoruwaa gufaa, kaysuwanne polisiya, ba’uwaa, maarabiyo be’ideti, kuukuliya, qosetaa hegetaa masatiya kaassata citan woykko buzo gididi kaa’oosona

Wogaa kaassata	
◆ Maarabiyo be’ideti	◆ Saddiqqaa
◆ Qosettaa	◆ Suuppa shuchchata
◆ Woodoruwaa gufaa	◆ Xoringgiyaa
◆ Geenuwaa kaassaa	◆ Suuppa buquratu kaassaa
◆ Kayisuwanne polisiyaa	

Wogaa kaassatu maaddotaa

Issipetettaa minttanawu

Bannan ammanettanawu

Maaddettiyoy kahaa phoolissanawu

Bolla minttettanawu

Dibba minttettanawu

Allaxxanawu

Luxissiyago/re; wogaa kaassatanne eta maaduwa xelliyagan luxanchchata citan shaakki shiishshidi oychchiyogan toobanadan oottite.

Maado miishshata

Pootota/misileta, misilee qonccissota, charttetta, zaarata, pilashee karddetaa, shiishshida mazggaba malaata.

Yiggetaa

Eti eriyo wogaa kaassatanne kaa’iyo hanota shiishshidi qonccissanawu danddayidakko boxoox-osissite.

Dumma dumma sunttatanne peesho qonccissota go”etidi qofa qashota shiishshidi medhdhanawu danddayiyakko kaallite.

Bantta heeran ubbatto kaa’ettiya wogaa kaassata shiishshidi qonccissanawu danddayiyakko kaallite.

Wogaa kaassatu hanota bessiyadan shiishshidi yoottanawu danddayiyakko xeellite.

Misilee qonccissotun kaafetida kiittaa shiishshidi yoottanawu danddayiyakko xeellite.

Pacida qofa qashota kunttidi oottanawu danddayiyakko yiggite.

Biradhdhee machchallatun shiiqiya qaalatu mise malaata bessiyadan shiishshidi bessanawu danddayiyakko kaallite.

Shemppuwaa hosppuna meezetu zaaruwaa

Luxettaa naa”aa

Kifiliya naa”aa

Meeziyaa issuwaa

1. Tuma
2. Worddo
3. Tuma
4. Worddo
5. Tuma
6. Tuma

Meeziyaa heezzaa

1. Maccayakka attumaykka
2. Darena kuwaasiyanne qorikkiyaa
3. Dooriyaagaa
4. Kuwaasiyan laallidi
5. Dooriyagaa shoccanawu

6. Zambbiyogaa
7. Cincciyogan
8. Dosetiyogan
9. Halanawu
10. lo'anawu

SHEMPPUWAA UDDUFUNAA

Haysiyaa

Ha shemppuwaappe naagettiya ayfebati

Luxanchchati ha luxettaappe simmiyo wode

- » Haysiyaappe demmiyo eraa shiishshidi qonccissosona
- » Luxettaa immiya haysetta shiishshidi hayseyoosona
- » Eti eriyo haysiya shiishshidi bessoosona
- » Haqa qommota shiishshidi tobboosona
- » Haysee ayssi koshshidaakko shiiqidi haas-ayoosona
- » Misatettiya malaatata qaalatuura dabboyoosona
- » Pacida qofa qashota kuntti shiishshidi oot-tona.

Gomppaa

- ◆ Haysiya aybatettaanne maadduwa
- ◆ Sunttanne peenquwaa oyqqida qofa qashota
- ◆ Heeran muleeto hasiyoy hayiseta
- ◆ Haqa qommota
- ◆ Hayseta bessiya sunttanne qonccissota
- ◆ Qonccissotanne peeshshota bessiya malaatata

Immettida wodiya; 9

Luxettaa shiishshuwaa

Luxiyago/ree; gallassa luxettaa doommanappe kasiyan denttetita oysha shiishshidi oychchite

Ayfe malaatata erissite. Haysiya aybatettanne hayise laatettiyo hanota bessiya ayfe malaatatanne baaso qofata erissite.

Ha shemppuwaa gidдон luxettaa macaaran shiiqida oossota xeellidi nabbabuwaawaa bessiya misile qonccissotanne palamayo shiiqida oyshata luxanchchata kifile gidдон bessiyadan oottissite.

Luxanchchatu maxaafan ha shemppuwaa gidдон de'iya haysiya loddaninne birshshetta immiya ogiyan shiishshi nabbabiyo wode luxanchchati wudaninne akeekan kaalliyogaa kaalli xeellite. Luxanchchata citan shaakidi haysiya zaareti-di nabbabanadan oottite. Haysiyakka ay keenaa akeekidakko oychchite.

Nibaabiya baaso oottidi luxettaa macaaran shiiqida meezeta eta kaaletadan kifile gidдон buzonne citan oottisite. Luxanchchati ootti simmiyo wode beeriyaa immite.

Haysiya kayan kayan menttuwa menttuwan nabbabanadan oottiyogan akeekido qofa bantta doonaninne bantta guissan shiishshidi qonccissa-naadan oottite. Luxanchchati meeziya ootti simmiyo wode beeriya immite. Luxanchchati oyshata shiishshidi oychchanadaninne zaaranadan oottite.

Eti eriyo haysiya kifiliyan shiishshidi yootanadaninne tobbanadan oottite. Naa''u misatiya qaalatu birshshetay (malaatay) de;anawu danddayiyogakka qonccissite. Palamawu shoobiya

oysha oychchiyogan luxanchchati waattan waattan gididi tobbanadan oottite. Oysha bolli baasetida luxettakka immite.

Luxanchchati oysha shiishshidi oychchanadan mintettite. Kifile wodiyan oosuwan pee'ida ayfe malaatatussi mise qaalata saaleedan xaafi shiishshidi bessiyogan xaaxi-waaxo zaaretuwa oottite.

Akeekissuwaa

Luxissiyago/ree; ha kifile wodiyan ayba qofa laammetidi wurssanawu go''etite.

Ayfe malaatata

Hayisiya, cuccuma, kandduwaa, eraa, cinccatetta, hiilla eraa, geniyaa, danttuwaa, haqa, danttuwa issi yafara, miiccissiyaba, kayoyiyaba, daganttiyaba, iitatetta, keehatetta, ayfeba, pashshikkissiyaba.

Qonccissuwaa

Haysiya; beni wode woykko gallassappe issi gallassi issi sohuwan oonakkoyinne oonakkoy geetetiya naa''u asati de'esoona. Hagadan hagadan gididi yohoy poletes. Hegaappe hagadan haniis, hagan geliis. Wurssetan haga mala yohoy gakkiiis. Yaagidi yootiyanne sinttawu biya odduwaa.

Qan''ishiyaa; Oychchiyanne oyshetiyageetu gididon poletiya naatu kahan medhdhanawu bantta heeraa eranadan oottidi eta qofa zaawa aassanawu asaa, mehetanne dumma dumma mereta eeshshatanne qottaa akeekanadan maaddiya annacce hanotan bettiya oychiyanne zaariya haqa kifile. Ha haqa qommoy oychchiyaga gidin oyshshetiyaga erayinne akeekay heeran poletiya meeretanne asaa eeshsha eranawu beegotanadan oychchees.

Diraama; bantta eeshshay de'iyo haqa xuufe kifiletuppe issuwa.

Diraamay doorettida deretetta qonccissi bessiya hanotan hara haqa xuufetuppe dummatiya eeshshay de'ees. Diraamay xaafiya woykko diraama xaafanawu dooretida un''o sohuwanne wodiyan asaa de'uwwa oosuwan diriphphan shiishshiyoba.

Leemisso haasaya; deretetta meeze ammanatuwa medhdhiya siitiyanne doorettida qaalan, qantta hasayan, ciimma qofa aattiya haqa qommo.

Danttuwaa; doonaa seeraa naagennan dummatiya meran yafaratun waaxatidi keettaa shoocciyanne timmiyogan shiiqiya xuufe qommo. Siitettidanne dooretida guuttaa qaalatun xoqqa yohota shiishshidi oyqqanawu danddayiya meran shiiqees. Hegaappe gujuwan yetta cenggurssan yeemoyiyanne lo''iya shonggayi de'iyo gishshawu siyettanawu maata.

Ziba haasayaa; qaalata woykko paa qofa qashota go''etidi kase de'iya birshshetaappe dummatiyaya birshshetta immana mala oottiya haqa qommo.

Maado miishshaa

Pootota/misileta, misile qonccissota, chartteta, zaraata, pilashee karddetta shiishshidi malaatan mazggaba.

Yiggetta

Haysiya go''anne I koshshiyoba shiishshidi qonccissanawu danddayiyakko yiggitte.

Nabbabidonne eti eriyo haysiya kiittaa bantta ogiyan shiishshidi yootanawu danddayiyakko kaallite.

Hayseta shiishshidi hassayidakko yiggite.

Kifiliya laggetuppe shiiqida haysiya bolli shiiqidi palamettanawu danddayiyakko boxooxxissite.

Qofa qashota shiishi kunttidi bessanawu danddayiyakko yiggitte.

Misile qonccissetan kaafettida kiittata shiishshidi yootanawu danddayiyakko kaallite.

Shemppuwaa uddupunna meezetu zaaruwaa

Haysiya issuwaa

Luxettaa naa''aa

Meeziyaa issuwaa

1. Tuma
2. Worddo
3. Tuma
4. Tuma
5. Tuma

6. Tuma
7. Worddo
8. Tuma

Meeziyaa naa”aa

1. B	5. A
2. A	6. D
3. D	7. B
4. C	

Meeziyaa heezzaa

1. Modhdhida deeshshaa tumaaleessa
2. Sharechchota
3. Shukkidosona
4. Ta erikke
5. Sharechchuwaa

Haysiya naa”aa

Meeziyaa naa”aa

1. Ogoruwaa
2. Shankkaa
3. Pirddaa
4. Waaxxidi
5. Tuccettidi

Luxettaa heezzaa

Meeziyaa naa”aa

1. Maahiya
2. Shankkanchchati
3. Goshshanchchay
4. Goshshanchchaa
5. Maahee
6. Goshshanchchaa
7. Maahee
8. Goshshanchchaa
9. Qaariyaa
10. Qaariyaa

Shemppuwa Tamma

Diraama

Ha shemppuwaappe naagettiya ayfebati

Luxanchchati ha luxettaappe simmiyo wode;

- » diraama go'anne I koshshiyoojaa shiishshidi yootoosona.
- » qantta diraamata shiishshi oottidi bantta kifile laggetta bessoosona.
- » malaatatanne qofa qashota go'etidi diraama be'idi kiittaa bantta qonccissuwan shiishshidi qonccissoosona.
- » oysha qofa qashota shiishshidi oottosona.
- » pacida qofa qashota kuntti shiishshidi oottosona.

Gomppaa

- ◆ Diraama aybatettanne I immiyo maadduwa
- ◆ Diraama eeshshata
- ◆ Diraama bessiya kiittatanne qonccissota.
- ◆ Oda diraama.
- ◆ Odibessa diraama.
- ◆ Oysha qofa qashota medhdhiyoogaa.

Immettidawodiyaa; 9

Luxettaa shiishshuwaa

- ◆ Luxissiyago/ree; gallassa luxetta doommanappe kasiyan denttetiya oysha shiishshidi oychchite. Ayfe malaatata erissite. Diraama aybatettanne eeshshaa qonccissiya ayfe malaatatanne baaso qofata erissite.
- ◆ Ha shemppuwaa gidдон luxettaa macaaran shiiqida oosota, xeellidi nabbuwaa qonccissiya misile qonccissotanne palamawu shiiqida oyshata luxanchchati kifile gidдон bessiyadaan oottissite.
- ◆ luxanchchatu maxaafan ha shemppuwaa gidдон buzonne citan xinaatuyawu shiiqida diraamata, tiraatiriyaa luxanchchata injjetiyanne birshshetta immiya meeran shiishshidi nabbabiyo wode luxanchchati wudaninne akeekan kaalliyakko kaalli- xeellite. Luxanchchata citan shaakidi nibaabiya zaaretidi nabbabanaadan oottite. Nabbabuwakka ay keenaa akeekidakko oychchite. Luxanchchata akka yarayite.
- ◆ Nibaabiya maaran luxettaa macaaran shiiqida meezeta eta kaaletaadan kifile gidдон buzonne citan oottissite. Luxanchchati meeziya ootti simmiyo wode beeriyaa immite.
- ◆ Nibaabiya kayan kayan menttuwan, menttuwan nabbabanadaan oottidi eti akeekido qofa bantta doonaninne qonccissuwan shiishshidi yootanaadan oottite. Luxanchchati meezeta ootti simmiyo wode beeriya immite. Luxanchchaticka oysha shiishshidi oychchanadaninne zaaranadan tobbissite.

- ◆ Citan shaakkidi luxanchchati qantta diraamata shiishshanaadan injjeyitte.diraamara gaytottettay de'iyoo oyshata shiishshidi zaarite. Diramay aattiyo kiittaa shiishshidi qonccissanadan oottite.
- ◆ Danttuwaa xeelliyagan qonccissuwaa immite. Danttuwaa qommota leemiso meeran luxanchchatussi shiishshidi qonccissite. Oysha qofa qashota waattidi oottiyakkonne leemiso meeran shiishshidi qonccissite.kifile wodiyan oosuwan pee'ida ayfe malaatata

Mise qaalata saaleedan xaafidi birdhdhee machallata shiishshidi bessiyogaan xaaxi-waaxo zaaretuwaa oottite.

Akeekissuwaa

Luxissiyago/re; ha kifile wodiyan ayba qofata akka laammetidi shiishshi wurssanawu go''etite.

Ayfe malaatata;

Diiriphaa, bessiya uraa(diraama oottiya eranchchaa asa), hayda, oosuwaa,tobbiyogaa, xaafiya, yaratiyaga, giigissiyagaa, kiittaa, diraama(tiratiriya), diraama bessiyoga, diraama eeshshaawaa.

Qonccissuwaa;

Diraamay tumu sa'an poletiya hayda/ taarikiya/ baaso oottidi xaafettiyyagaa gidishin asati dirama gidдон xeessetida eeshshaawata gishshayidi deriyaassi diripha bolli kaa'iyonne bessiyoo tiratiriya. Asati diripha bolli dere asaassi sintta baazzan gididinne eeshshaawata gishshayidi kaa'iyoo wode gishshayido sunttay, haydayne eeshshaawatu diraama sunttanne hayday diraamawu immetida eeshshaappe attin izaawata gidokkonna.

Hega gishawu diraamay ha sa'a bollan meretida kahaappe pulttiya medhdhi ooso gidishin asati diraamayo misatissidi eeshshaawata gishshayidi diripha bolli deriyaassi shiishshiyoo tiratiriya. Diramay deriya dichchaa oosuwa denttetanawu,luxanchchati luxettan minnidi bantta biittawu lo''o biittaawa gidanaadan,yelagati iita amaliyaappe haakkidi biittaa dosiyageeta,minnottanne aawatettay siyetiyogeeta gidanaadan oottanawu,loohissiyagaa,horanssiyaanne qohuwa bessiya era.

HAQAA:

Haqaa giyogee qaalaa shiiqiyaba gididi xaafetidabi baynnaan deretetta asay muleto haasayan, oosuwa,de'uwa gidдон haggazziya hayyoo xaafobila macaara.

Tobbiya:

Tobbe naa''u laggetu woykko naa''u maayettiya woykko naa''aappe dariya asatu gidдон polettiyabaa.

- ◆ Tobbe qofa qofaara laammettiyyobaa.
- ◆ Dumma dumma allaalletun tobbanawu danddayettes.
- ◆ Tobbiyo wode issoy hara qofa wudan ezganawu koshshees.
- ◆ Issi asi ba qofa yoottidi wurssanaashin danddayan ezganawu bessees.
- ◆ Tobbiyan gelibeenna qofay de'ikko oychanawu bessees.

Luxissiyago\re:

Luxanchchatu kaaletan shiiqida haqa diraama baaso oottidi luxanchchati misatiya diraama oottidi kifilee gidдон bessanaadan oottite.

Maadomiishshaa

Pootota\misileta,misile qonccissota,chaarttiya/zara,pilaashee karddeta,shiishshiyoo mazggabamalaata.

yiggettaa

- ◆ Diramaa go'anne I koshshiyobata shiishshidi qonccissanawu danddayiyaakko xeellite.
- ◆ Diramaa yarata akeekidaakko yiggite.
- ◆ Bantta hiillaaninne mero oosuwan qantta diraamata bessanawu kajjelidaakko kaallite.
- ◆ Eti be'idobaanne eriyo diramaa kiita shiishshidi yoottanawu danddayidaakko boxooxxiisitte.
- ◆ Kifilee laggeti shiishshiyoo diramaa xeellidi qofa immanawu danddayidaakko yiggite.
- ◆ Misile qonccisotun kaafettida kiitata diramaa meran qonccissanawu danddayidaakko kaallite.

- ◆ Qofa qashota kuntti shiishshidi bessanawu danddayidaakko yiggite.
- ◆ Oysha qofa qashota shiishshidi medhdhoosona.

Shemppuwaa Tammaa meezetu zaaruwaa

Luxettaa Naa”aa

Meeziyaa Issuwaa

1. Ichashshu
2. Maxaafaanne dawutaara
3. Xann”idi
4. Oyddu
5. Nabbabidi
6. Ufayssaa qonccissidi
7. Hokkidi
8. Yeellan morggiya hokkissidi

Luxetta Heezzaa

Meeziya Oydda

1. Dandda
2. Munaaso
3. Munaaso
4. Ondda
5. Galata
6. Munaaso
7. Dandda
8. Wolqqa
9. Luxissiyaga
10. Luxissiyaga